

**BỘ GIÁO DỤC ĐÀO TẠO- BỘ Y TẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y TẾ CÔNG CỘNG**

**ĐÁNH GIÁ CHƯƠNG TRÌNH CAN THIỆP THAY
ĐỔI HÀNH VI NHẪM TĂNG KHẢ NĂNG CHẨN ĐOÁN
SỚM CHỮA NGOÀI TỬ CUNG TẠI HUYỆN ĐẠI TỪ
TỈNH THÁI NGUYÊN, NĂM 2008 VÀ 2011**

Luận án tiến sỹ: Chuyên ngành Y tế công cộng

Mã số: 62.72.03.01

Hà Nội, 2014

ii
BỘ GIÁO DỤC ĐÀO TẠO- BỘ Y TẾ
TRƯỜNG ĐẠI HỌC Y TẾ CÔNG CỘNG

BÙI THỊ TÚ QUYÊN

**ĐÁNH GIÁ CHƯƠNG TRÌNH CAN THIỆP THAY ĐỔI
HÀNH VI NHẪM TĂNG KHẢ NĂNG CHẨN ĐOÁN
SỚM CHỮA NGOÀI TỬ CUNG TẠI HUYỆN ĐẠI TỪ
TỈNH THÁI NGUYÊN, NĂM 2008 VÀ 2011**

Luận án tiến sỹ: Chuyên ngành Y tế công cộng

Mã số: 62.72.03.01

Hướng dẫn khoa học: PGS.TS Lê Cự Linh

PGS.TS Lê Anh Tuấn

Hà Nội, 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu do chính tôi thực hiện. Các số liệu, kết quả trong luận án là trung thực và chưa được ai công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả

Bùi Thị Tú Quyên

LỜI CẢM ƠN

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành nhất tới Ban Giám hiệu trường Đại học Y tế công cộng, các Thầy Cô giáo, các bạn đồng nghiệp và các Khoa -Phòng liên quan của Trường đã tạo điều kiện giúp đỡ và chia sẻ kinh nghiệm với tôi trong suốt quá trình học tập.

Tôi xin chân thành cảm ơn Phó giáo sư, Tiến sĩ Bùi Thị Thu Hà đã chia sẻ kinh nghiệm cũng như hỗ trợ về ý tưởng, nội dung nghiên cứu.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành và sâu sắc tới Phó Giáo sư, Tiến sĩ Lê Cự Linh và cố Phó giáo sư, Tiến sĩ Lê Anh Tuấn, những người Thầy tâm huyết đã tận tình hướng dẫn, động viên khích lệ, dành nhiều thời gian trao đổi và định hướng cho tôi trong quá trình thực hiện luận án.

Tôi xin cảm ơn dự án hợp tác giữa Trường Đại học Y tế Công cộng và Ủy ban Y tế Hà Lan –Việt Nam đã hỗ trợ một phần kinh phí giúp tôi triển khai các hoạt động nghiên cứu tại thực địa.

Tôi xin gửi lời cảm ơn chân thành tới Ủy ban nhân dân xã, Trạm Y tế xã, các cán bộ Y tế xã, các cộng tác viên y tế thôn bản, các phụ nữ có chồng thuộc 12 xã/ thị trấn thuộc hai huyện Đại Từ và Đông Hy tỉnh Thái Nguyên: Khôi Kỳ, Mỹ Yên, Hùng Sơn, Hà Thượng, Lục Ba, Phú Thịnh (huyện Đại Từ), Cây Thị, Hợp Tiến, Chùa Hang, Hòa Bình, Trại Cau, Hóa Thượng (huyện Đông Hy) đã giúp đỡ và tạo điều kiện cho tôi tiến hành nghiên cứu.

Tôi xin gửi lời cảm ơn đặc biệt tới các thầy cô giáo khoa Y tế công cộng trường Đại học Y dược Thái Nguyên, Thạc sĩ Bùi Thị Phương- Giảng viên trường Cao đẳng y tế Hà Nội, Thạc sĩ Võ Hoài Nam- Giám đốc trung tâm Y tế huyện Đại Từ; các cán bộ Trung tâm Y tế huyện Đại Từ và Đông Hy, sinh viên trường Đại học Y Dược Thái Nguyên, cử nhân Cao Thị Thu Hoa đã nhiệt tình giúp đỡ tôi trong quá trình triển khai can thiệp và thu thập số liệu tại thực địa.

Cuối cùng, tôi xin gửi tấm lòng ân tình tới những người thân trong Gia đình của tôi, đã động viên và hỗ trợ rất lớn để tôi hoàn thành luận án.

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
ĐẶT VẤN ĐỀ	1
MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU	3
<u>CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU</u>	4
1.1. Hệ thống hóa về chữa ngoài tử cung	4
1.2. Phòng chữa ngoài tử cung	20
1.3. Các nghiên cứu về kiến thức, thái độ, thực hành về chữa ngoài tử cung	22
1.4. Mô hình thay đổi hành vi cá nhân hướng tới chẩn đoán sớm chữa ngoài tử cung	25
1.5. Thông tin chung về địa bàn can thiệp	34
<u>CHƯƠNG 2: ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU</u>	36
2.1. Đối tượng nghiên cứu	36
2.2. Địa điểm nghiên cứu	36
2.3. Thời gian nghiên cứu	37
2.4. Thiết kế nghiên cứu	37
2.5. Mẫu và phương pháp chọn mẫu	38
2.6. Biến số, chỉ số của nghiên cứu	40
2.7. Một số khái niệm, cách tính chỉ số dùng trong nghiên cứu	43
2.8. Thử nghiệm công cụ	43
2.9. Phương pháp, công cụ thu thập số liệu	43
2.10. Điều tra viên, giám sát viên	44
2.11. Quy trình thu thập số liệu	44
2.12. Các hoạt động can thiệp	47
2.13. Quản lý, phân tích, sử dụng số liệu	55
2.14. Đạo đức trong nghiên cứu	56
<u>CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU</u>	57
3.1. Thông tin chung về đối tượng nghiên cứu	57
3.2. Sự thay đổi kiến thức, thái độ, thực hành của phụ nữ 15-49 tuổi có chồng về chữa ngoài tử cung trước và sau can thiệp theo mô hình PRECEED – PROCEDE	60
3.2.1 <i>Sự thay đổi các yếu tố khuyến hướng</i>	60
3.2.2 <i>Sự thay đổi các yếu tố cho phép</i>	69
3.2.3 <i>Sự thay đổi các yếu tố tăng cường</i>	71

3.2.4	<i>Sự thay đổi về kiến thức, thái độ, thực hành chung của PNCC hướng tới chẩn đoán sớm chữa ngoài tử cung</i>	72
3.3.	Sự thay đổi kiến thức, thực hành của cán bộ y tế trước và sau can thiệp	77
3.3.1	<i>Sự thay đổi các yếu tố khuynh hướng</i>	77
3.3.2	<i>Sự thay đổi các yếu tố cho phép</i>	85
3.3.3	<i>Sự thay đổi các yếu tố tăng cường</i>	86
3.3.4	<i>Sự thay đổi về kiến thức, thực hành chung của cán bộ y tế hướng tới chẩn đoán sớm chữa ngoài tử cung</i>	87
CHƯƠNG 4: BÀN LUẬN		92
4.1	Kiến thức, thái độ, thực hành về chữa ngoài tử cung của phụ nữ có chồng tại huyện Đại Từ và huyện Đồng Hỷ, tỉnh Thái Nguyên	93
4.2	Kiến thức, thực hành của cán bộ y tế có liên quan đến chữa ngoài tử cung tại địa bàn nghiên cứu trước và sau can thiệp	103
4.3	Ưu điểm và hạn chế của nghiên cứu	112
KẾT LUẬN		116
KHUYẾN NGHỊ		118
TÀI LIỆU THAM KHẢO		119
PHỤ LỤC		126
	PHỤ LỤC 1: GIẤY ĐỒNG Ý THAM GIA NGHIÊN CỨU	126
	PHỤ LỤC 2: PHIẾU PHÒNG VẤN PHỤ NỮ	130
	PHỤ LỤC 3: PHIẾU PHÒNG CÁN BỘ Y TẾ	140
	PHỤ LỤC 4: THÔNG TIN ĐỊA BÀN NGHIÊN CỨU	146
	PHỤ LỤC 5: CÁC PHƯƠNG ÁN TÍNH TOÁN CỠ MẪU	147
	PHỤ LỤC 6: CÁCH TÍNH ĐIỂM KIẾN THỨC, THÁI ĐỘ, THỰC HÀNH	148
	PHỤ LỤC 7: NỘI DUNG CHUYÊN MÔN THAM KHẢO VỀ CNTC	151
	PHỤ LỤC 8: HƯỚNG DẪN NỘI DUNG TẬP HUẤN	157
	PHỤ LỤC 9: CHẨN ĐOÁN SỚM CHỮA NGOÀI TỬ CUNG	158
	PHỤ LỤC 10: BẢNG KIỂM GIÁM SÁT HỌP TRUYỀN THÔNG	163
	PHỤ LỤC 11: BẢNG KIỂM GIÁM SÁT HOẠT ĐỘNG TẠI BỆNH VIỆN	164
	PHỤ LỤC 12: BẢNG KIỂM GIÁM SÁT HOẠT ĐỘNG TẠI XÃ	166
	PHỤ LỤC 13: DANH SÁCH PHỤ NỮ NHẬN TỜ RƠI	168
	PHỤ LỤC 14: BẢNG KIỂM ĐÁNH GIÁ TỜ RƠI	169
	PHỤ LỤC 15: HƯỚNG DẪN PHÒNG VẤN SÂU	170
	PHỤ LỤC 16: TỜ RƠI	173
	PHỤ LỤC 17: BÀI TRÌNH BÀY	174

DANH MỤC HÌNH

<i>Hình 1.1: Các vị trí chữa ngoài tử cung thường gặp [30]</i>	6
<i>Hình 1.2: Sự thay đổi của β-hCG khi mắc chữa ngoài tử cung</i>	19
<i>Hình 1.3: Mô hình PRECEDE-PROCEED</i>	29
<i>Hình 1.4: Bản đồ hành chính tỉnh Thái Nguyên</i>	35
<i>Hình 2.1: Sơ đồ thiết kế nghiên cứu</i>	37
<i>Hình 2.2: PRECEDE-PROCEED VÀ CHẨN ĐOÁN SỚM CNTC Ở ĐẠI TỬ</i>	49

DANH MỤC BẢNG

<i>Bảng 2.1: Các xã được chọn vào nghiên cứu.....</i>	<i>39</i>
<i>Bảng 2.2: Các biến số chính của công cụ định lượng.....</i>	<i>40</i>
<i>Bảng 3.1: Đặc điểm chung của phụ nữ có chồng trước can thiệp.....</i>	<i>57</i>
<i>Bảng 3.2: Nguồn thông tin về SKSS, CNTC phụ nữ thường nhận trước can thiệp.....</i>	<i>59</i>
<i>Bảng 3.3: Thông tin chung về cán bộ y tế trước can thiệp.....</i>	<i>60</i>
<i>Bảng 3.4: Kiến thức về khám thai và dấu hiệu bất thường trước và sau CT.....</i>	<i>61</i>
<i>Bảng 3.5: Kiến thức về chữa ngoài tử cung của phụ nữ 15-49 tuổi.....</i>	<i>63</i>
<i>Bảng 3.6: Sự thay đổi về đánh giá mức độ nguy hiểm của CNTC trước và sau CT.....</i>	<i>64</i>
<i>Bảng 3.7: Tỷ lệ PNCC đồng ý với các câu hỏi về thái độ trước-sau can thiệp.....</i>	<i>65</i>
<i>Bảng 3.8: Tỷ lệ PNCC đồng ý với các câu hỏi về thái độ trước-sau can thiệp.....</i>	<i>67</i>
<i>Bảng 3.9: Thời điểm khám thai lần đầu của phụ nữ mang thai/ sinh đẻ.....</i>	<i>70</i>
<i>Bảng 3.10: Thử thai và siêu âm thai ở phụ nữ có thai trước và sau can thiệp.....</i>	<i>70</i>
<i>Bảng 3.11: Sự thay đổi kiến thức chung về chữa ngoài tử cung ở phụ nữ có chồng trước và sau can thiệp.....</i>	<i>72</i>
<i>Bảng 3.12: Mô hình đa biến về sự thay đổi kiến thức chung CNTC ở PNCC trước và sau can thiệp*.....</i>	<i>73</i>
<i>Bảng 3.13: Thái độ về CNTC của phụ nữ 15-49 tuổi trước và sau can thiệp.....</i>	<i>74</i>
<i>Bảng 3.14: Mô hình đa biến về sự thay đổi thái độ với CNTC ở PNCC trước và sau can thiệp*.....</i>	<i>74</i>
<i>Bảng 3.15: Thực hành về CNTC của phụ nữ 15-49 tuổi trước và sau can thiệp.....</i>	<i>75</i>
<i>Bảng 3.16: Mô hình đa biến về sự thay đổi thực hành phòng CNTC ở PNCC trước và sau can thiệp*.....</i>	<i>76</i>
<i>Bảng 3.17: Hiệu quả chương trình can thiệp lên kiến thức, thái độ, thực hành hướng tới chẩn đoán sớm chữa ngoài tử cung của phụ nữ có chồng.....</i>	<i>76</i>
<i>Bảng 3.18: Kiến thức về khám thai và dấu hiệu bất thường trước và sau CT của cán bộ y tế.....</i>	<i>78</i>
<i>Bảng 3.19: Kiến thức về CNTC của CBYT trước và sau can thiệp.....</i>	<i>80</i>
<i>Bảng 3.20: Kiến thức của CBYT về xử trí CNTC trước và sau can thiệp.....</i>	<i>82</i>
<i>Bảng 3.21: Kiến thức của cán bộ y tế về tai biến/ hậu quả của chữa ngoài tử cung.....</i>	<i>84</i>

<i>Bảng 3.22: Thực hành các bước khám thai định kỳ hướng tới chẩn đoán sớm CNTC của CBYT trước và sau can thiệp.....</i>	<i>85</i>
<i>Bảng 3.23: Thực hành trong xử trí CNTC của CBYT trước và sau can thiệp.....</i>	<i>86</i>
<i>Bảng 3.24: Sự thay đổi về đánh giá mức độ nguy hiểm của CNTC trước và sau can thiệp của cán bộ y tế.....</i>	<i>87</i>
<i>Bảng 3.25: Sự thay đổi kiến thức chung về CNTC trước và sau CT của CBYT.....</i>	<i>88</i>
<i>Bảng 3.26: Mô hình đa biến về sự thay đổi kiến thức chung CNTC ở CBYT trước và sau can thiệp*.....</i>	<i>88</i>
<i>Bảng 3.27: Thực hành về CNTC của CBYT trước và sau can thiệp.....</i>	<i>89</i>
<i>Bảng 3.28: Mô hình đa biến về sự thay đổi thực hành hướng tới chẩn đoán sớm CNTC ở CBYT trước và sau can thiệp*.....</i>	<i>90</i>
<i>Bảng 3.29: Hiệu quả chương trình can thiệp lên kiến thức, thực hành hướng tới chẩn đoán sớm chữa ngoài tử cung của cán bộ y tế.....</i>	<i>91</i>
<i>Bảng PL.1: Thông tin chung về địa bàn nghiên cứu (số liệu năm 2008).....</i>	<i>146</i>
<i>Bảng PL.2: Các phương án tính toán cỡ mẫu được cân nhắc.....</i>	<i>147</i>

DANH MỤC BIỂU ĐỒ

<i>Biểu đồ 3.1: Phân bố phụ nữ có chồng tham gia sau can thiệp.....</i>	<i>58</i>
<i>Biểu đồ 3.2: Phân bố số lượng dấu hiệu nguy hiểm khi mang thai đối tượng nghiên cứu biết trong số 3 dấu hiệu nguy hiểm chính trước và sau can thiệp.....</i>	<i>62</i>
<i>Biểu đồ 3.3: Phân bố số lượng dấu hiệu chữa ngoài tử cung đối tượng nghiên cứu biết trước và sau can thiệp.....</i>	<i>64</i>
<i>Biểu đồ 3.4: Thực hành đi khám thai của PNCC trước và sau can thiệp.....</i>	<i>69</i>
<i>Biểu đồ 3.5: Phân bố phụ nữ có thai/ sinh con được CBYT tư vấn.....</i>	<i>71</i>
<i>Biểu đồ 3.6: Phân bố số lượng dấu hiệu nguy hiểm khi mang thai cán bộ y tế biết trong số 3 dấu hiệu nguy hiểm chính trước và sau can thiệp.....</i>	<i>79</i>
<i>Biểu đồ 3.7: Phân bố tỷ lệ cán bộ y tế định nghĩa đúng về chữa ngoài tử cung trước và sau can thiệp.....</i>	<i>79</i>
<i>Biểu đồ 3.8: Thực hành của CBYT trong thử thai và giới thiệu siêu âm.....</i>	<i>85</i>

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

BPTT	Biện pháp tránh thai
BVBMTE	Bảo vệ Bà mẹ- Trẻ em
BVĐK	Bệnh viện đa khoa
CBYT	Cán bộ Y tế
CNTC	Chửa ngoài tử cung
CSHQ	Chỉ số hiệu quả
DCTC	Dụng cụ tử cung
DSS	Hệ thống giám sát dân số học
ĐLC	Độ lệch chuẩn
ĐTƯ	Điều tra viên
GSV	Giám sát viên
HQCT	Hiệu quả can thiệp
KTC95%	Khoảng tin cậy 95%
LTQĐTD	Lây truyền qua đường tình dục
MTX	Methotrexate
NC	Nghiên cứu
NCS	Nghiên cứu sinh
NCSK	Nâng cao sức khỏe
OR	Tỷ số chênh (Odds Ratio)
PN	Phụ nữ
PNCC	Phụ nữ có chồng
PNCT	Phụ nữ có thai
QHTD	Quan hệ tình dục
RTIs	Bệnh viêm nhiễm đường sinh sản
SAAD	Siêu âm âm đạo
SKSS	Sức khỏe sinh sản
TB	Trung bình
TĐ	Thái độ
TH	Thực hành
TT-GDSK	Truyền thông giáo dục sức khỏe
TTON	Thụ tinh ống nghiệm
VNĐSD	Viêm nhiễm đường sinh dục
VTC	Vòi tử cung
β -hCG	Beta- Human Chorionic Gonadotrophin